

MARIN FORSØPLING PÅ 1-2-3

Hold Norge rent

MARIN FORSØPLING PÅ 1-2-3

- EN INNFORING I MARIN FORSØPLING

Marin forsøpling er et komplisert miljøproblem. Hver dag ender flere millioner små og store ting opp i havet verden over. Disse tingene stammer fra menneskelig aktivitet, og hører absolutt ikke hjemme i havet. Ifølge Verdens naturfond (WWF) havner ca. 6.4 millioner tonn søppel i havet hvert år på verdensbasis. Den marine forsøplingen er stygg å se på, den forgifter naturen, og den utsetter fugler og annet dyreliv for konstant fare. WWF opplyser også at 100 000 marine pattedyr blir drept eller skadet hvert år som direkte konsekvens av dette utstrakte miljøproblemet. Det tilsvarende tallet for fugler er omlag 1 000 000.

Veldig lite av avfallet i og rundt verdens hav blir fjernet. Det blir anslått at 15% av det marine avfallet ligger på strender og langs kysten, mens 15% flyter, enten på eller under vannoverflaten. De resterende 70 % av det marine avfallet ligger på havbunnen (tall fra OSPAR 2009).

PLAST

Funn fra ryddeaksjoner og forskning viser at plast, i form av alt fra udefinierbar mikroplast til større gjenstander, er et hovedelement i den marine forsøplingen. I naturen kan det ta flere hundre år før plast brytes ned. Det er også et problem at det brytes ned i mindre biter, slik at det blir enda mer krevende å fjerne og i tillegg kan se ut som mat for fugl og fisk. De aller minste plastbitene er i tillegg en trussel for sjøorganismer som får i seg næring ved å filtrere vann.



SMÅSØPPEL



Foto: Grethe Hillersøy

Små søppel, som sneiper og bomullspinner, utgjør en vesentlig del av den marine forsoplingen. Når fugler ser små søppel som flyter på vannoverflaten, rekker de ikke å registrere at det faktisk ikke er spiselig. De flyr ned i full fart og snapper det i seg. Da er det for sent. Resultatet kan være umiddelbar kvelningsdød, eller at fuglen i det minste har søppel i magen så lenge den lever. Det kan føre til fordøyelsesplager, forgiftning og/eller forstoppelse. Da mageinnholdet til 55 havhester ved Lista ble analysert for noen år siden, hadde 98% av fuglene plast i magen. Gjennomsnittet var 46 plastbiter per fuglemage. Dette tilsvarer en middagstallerken med avfall for et menneske.

FARLIG AVFALL

Under Strandryddedagen ble det funnet mye farlig avfall. Dette er avfall som inneholder helse- og miljøfarlige stoffer. Batterier, malingspann og oljefat inneholder miljøgifter som kan lekke ut i sjøvann. Det farlige avfallet er ofte så tungt at det umulig kan ha drevet i land med havstrømmer og vind. Den eneste konklusjonen må da bli at det ble dumpet med viten og vilje. Slike funn er en klar indikasjon på at holdningene i samfunnet må påvirkes til det bedre.



Foto: LOOP

FISKEUTSTYR



Foto: Oslofjordens Friluftsråd

Spøkelsesfiske er et annet stort problem innen marin forurensning. Dette er betegnelsen på fiskeutstyr som er gått tapt som følge av vær og vind, som er blitt dumpet med vilje, eller glemt. I denne kategorien finner vi garn, teiner, bøyer og flottører, fiskesnører, fiskekroker, tau, kabler, pakkebånd og strips. Fordi fiskeutstyr vanligvis er laget av slitesterke materialer, brytes det sakte ned i havet og naturen ellers. Utstyret er ofte produsert med UV-bestandighet, og under vann minker uansett effekten av UV-stråler. Kjølige temperaturer bidrar også til å sinke nedbrytingen.

SPØKELSESFISKE

En alvorlig konsekvens av spøkelsesfiske er at garn, teiner o.l. fortsetter å fange fisk uten å bli tømt. Fisken dør og råtner bort, men garnet slutter ikke å fange fisk av den grunn. Ny fangst kommer stadig til i en ustanselig, fullstendig bortkastet syklus. Andre dyr, som skilpadder og sel, vikler seg hyppig inn i garn, tau, o.l. En vanlig konsekvens i slike tilfeller er en langsom og pinefull død. En sel kan for eksempel få et tau rundt midjen i ung alder, for deretter å leve med tauet på kroppen resten av livet. Kanskje den klarer seg greit en kort stund, men tauet vil stramme seg og ganske sikkert forårsake store skader og smerter når selen blir voksen. Drukningssdød er en annen mulig følge av å bli sittende fast i garn. Flere døde dyr ble funnet under Strandryddedagen.

Moderne fiskeutstyr er tilvirket for å tåle havstrømmer og kraftig uvær, og et fiskegarn

kan fange fisk i 600 år før det endelig går i oppløsning. Sjøliv påføres store lidelser og dør til ingen nytte, men det har også negative følger for fiskeindustrien som går glipp av fangst og inntekter.



Foto: NOAA

Å SPORE MARIN FORSØPLING

Fortsatt råder det ofte en innstilling om at marin forsøpling er herreløst, men nyere erfaringer viser at det ofte er mulig å spore forsøplingen tilbake til kilden, det være seg næringsvirksomhet, typiske fritidsaktiviteter ved kysten, bruk av produkter, osv. Strandryddedagen 2011 var med på å bekrefte at marin forsøpling i og ved norske kystfarvann i hovedsak stammer fra aktiviteter på norsk jord og sjø. Men sammensetningen av avfallet varierte avhengig av geografiske forhold. Den ytterste kyst i nord var mer utsatt for fiskeri-relatert avfall. I sør fant man mye emballasje

til mat og drikke. En høy andel plast ble funnet på alle plukkstedene. 60% – 80% av den marine forsøplingen i verden stammer for øvrig fra fastlandet.

Marin forsøpling har ikke bare negative følger for marine økosystemer, men også for mennesker. Lokale myndigheter, turisme, shipping, fiskerinæringen, havner og båteiere kan alle merke uheldige økonomiske følger, for eksempel tapte inntekter eller utgifter forbundet med opprydding.

HVORDAN KAN VI BEKJEMPE MARIN FORSØPLING?

Vi vet mer enn nok til å erkjenne at marin forsøpling er et alvorlig problem. Det er behov for gode avfallssystemer, både når det gjelder henting, resirkulering og rydding av avfall. Disse ordningene må selvsagt finansieres på en tilfredsstillende måte. I tillegg er det nødvendig å minske tilførselen av marin forsøpling, f.eks. gjennom forbedrede holdninger. Og hvis uhellet først er ute, noe det åpenbart er over hele kloden, må det settes inn effektive ryddetiltak.

Strandryddedagen ble innført i 2011, og dagen skal nå etableres som en årlig miljøbegivenhet for frivillige. Den internasjonale strandryddedagen, i regi av amerikanske Ocean Conservancy, har pågått siden 1986 og samler over en halv million frivillige strandryddere hvert år. Stadig flere innser at vi må ta tak i problemet marin forsøpling.

